

G



editorial

Lidé, vyslyšte, stalo se něco nevídaného. Vyšlo a odešlo 10. číslo časopisu G! Začátek nové epochy lidstva. Zahazujeme vše, co jsme doposud činili špatně. Podruhé jsme se narodili. Současnost už bude pouze dobrá.

Čím vším jsme si během přerodu prošli? Předně nás osvětlil časopisový Bůh Karmaroun, který nám do ouška pošeptal, že bychom mohli každé další číslo ohraničit tématem. Tohle je oslí můstek! Ohraničit, protože tématem tohoto vydání jsou HRANICE. Jak uvidíte, jsou všude. Vedou přes ně morální mosty do zahraničí postmoderny. Jo. Hranice jsou též v rozhovorech doporučených ilustrovaných hudebních básničkách. Kdo se ztratil, musí na hraniční přechod do celého časopisu. Stačí otočit stranu. Ani naše redakce nezná hranic, a proto kdybyste měli zájem, můžete přispět i vy! Již teď můžeme prozradit, že tématem dalšího čísla budou ŽENY. Velmi rádi vaše příspěvky otiskneme.



obsah

- 04 / rozhovor s paní učitelkou
 Romanou Davidovou
- 10 / za hranicí postmoderny
- 15 / zkroucené morální hranice
- 18 / rozhovor s herečkou
 Magdalénou Bařákovou
- 21 / song 10. čísla
- 23 / hranice: most za 30 tisíc zcela
 zdarma!
- 28 / gumbalkan: výzva přijata!
- 31 / nasamplované hranice
- 38 / poezie



rozhovor s paní učitelkou Romanou Davidovou

Filipe, já jsem s tím rozhovorem souhlasila
za podmínky, že tu nebude OJan!



Rozhovor s paní učitelkou ve výslužbě Romanou Davidovou. Děkujeme jí, že opravila 7. čísel tohoto časopisu, a k tomu nám vnukla, jak se tady dočtete, myšlenku témat!

Jak se dneska máte?

Hezky. Já se mám dobře pořád.

Kdy se nemíváte dobře?

Nemívám se dobře, když mám nějaký fyzický problém, a když mám učit třídu, kterou nemusím nebo třeba téma, které nemusím. Protože ani v tom mém oblíbeném dějepisu mě nebaví úplně všechno.

A jaké téma třeba úplně nemusíte?

Nemusím celé 19. století. Když si představím všechny ty sjednocovací revoluce a revoluční roky, dělnická hnutí. To nemusím a vím, že to nebaví ani studenty.

Takže Vás nebaví pára?

Věda a technika 19. století už je dobré téma.

Co pro Vás znamená být učitelkou?

Na to neumím odpovědět. Tohle povolání jsem si vybrala, nikdy jsem toho nelitovala a učím ráda.

Už jste říkala, že Vás výuka nemusí bavit, když vejdete do špatné třídy, ale jak se pozná taková špatná třída?

Někdo by řekl, že dobrá třída je ta, kde jsou všichni šikovní žáci. Taková neexistuje, že. Takže podle mě je dobrá třída taková, která drží při sobě, žáci si v ní vzájemně neubližují a nesnaží se hodiny znepříjemnit sobě ani mně.

Když jsem začínala učit, měla jsem třídu, kde byli všichni strašně šikovní, ale byla to třída studených čumáků. Nereagovali, a to mi strašně vadí, protože mám ráda třídy, které reagují. Můžete se s ní zasmát, říct před tou třídou vtip, a když se řekne, že jdeme dál, tak jdeme dál.

Přestože jste říkala, že jste výběru svého povolání nelitovala, byla v době, kdy jste vybírala, ještě zvažována jiná povolání?

Já jsem byla asi taková ta typická holčička, co se v první třídě zamilovala do paní učitelky a nechtěla být už pak nic jiného. Chtěla jsem ale jít učit dějepis a matematiku. Mě hrozně bavila matika, ale když jsem nastupovala na vysokou, nebylo to jako dnes, že si člověk vybírá kombinace předmětů. Kombinace byly dané. Matematika nebyla s dějepisem, ale spíše s tělocvikem, s fyzikou, s chemií. Dokonce jsem uvažovala o kombinaci dějepis a branná výchova, protože jsem si myslela, že by ta branná výchova byla taková oddechovka, ale nakonec jsem ráda, že jsem na to nešla, protože nevím, co bych dnes učila. Takže čeština byla něco navíc, co jsem původně nechtěla. Dneska nevím, jestli učím raději češtinu nebo dějepis.

A teď trochu zpět k dějepisu. Převažují dva primární proudy výuky dějepisu. Po datech a číslech a po souvislostech. Jak to vnímáte vy?

Já si myslím, že by to vždycky měl být kompromis. Čím jsem starší, tím více si uvědomuji, že možná až zbytečně moc kladu důraz na ta data a čísla a mám pořád pocit, že z toho ty souvislosti tak nějak vyplynou, ale pomalu a jistě z toho ustupuji, jen už asi nemám kam. Já doufám, že jsem v tomto tak nějak uprostřed, ale to musí asi posoudit studenti. Pro takové ty typy, co se umí naučit z paměti asi budou jednodušší ta data, jenže pak jsou ty přemýšlivé typy, kterým se ta data moc nechce učit, ale zase vidí souvislosti. Ideálně by to ale měl být kompromis.

Kuba mě tady probodává pohledem (smích).

Chtěla byste něco na českém školství změnit?

Chtěla bych odstranit to šílené papírování, to zužování mých mantinelů, ale asi bych třeba v dějepise změnila koncepci výuky. Učí se hodně pravěku a starověku a já bych spíše více učila ty moderní dějiny, na které nemám čas, protože musím probrat tohle všechno a v češtině zrovna tak. Dějiny literatury jsou fajn, ale přijde mi, že se berou moc podrobně. Na druhé straně to nemůžu neučit, když vím, že budete dělat přijímačky a didaktické testy, kde se na tohle všechno ptají. Reforma ale musí jít shora, ne zespoda. Až oni přestanou vyžadovat tolik faktů, my je nebudeme muset učit.



Co pro Vás znamená být korektorkou časopisu G?

Když jste s tím začínali, tak jsem Vám říkala, ať mi to pošlete a já se na to podívám, protože to někdo musí opravit jazykově a tehdy jsem měla takovou tendenci mluvit Vám do obsahu. Pak jsem zjistila, že tudy cesta nevede, že je to Váš časopis, a ať se mi třeba ne vždy obsahově líbí, tak mým úkolem je opravit chyby a těší mě, že je jich stále méně. Zpočátku jsem měla pocit, že to píšou ngramoti, ale poslední dobou už to celkem jde. Možná OJan píše méně článků.



PANÍ DAVIDOVÁ UKAZUJE STUDENTŮM PAMÁTKU PRAHY.

OJV: Od druhého čísla jsem nenapsal žádný.

Přijde mi, že v tom možná trochu tápete. Má to být časopis pro nás, nebo o nás, nebo pro ostatní studenty? To jsou tři různé věci. Vy, mám pocit, tvoříte časopis pro Vás. Vás ty věci baví, ale nejsem si jista, že ten ohlas v komunitě studentů odpovídá tomu, co baví je. Chtělo by to širší rozkročení a nebýt tolik specializovaní. Třeba témata. Jednou cestování, jednou nějakou muziku. Ale to je můj názor. Zároveň jsem asi jediná, a to Vám nechci kazit iluzi, kdo ten časopis přečte.

Je nějaký školní výlet, na který nikdy nezapomenete?

Jsou výlety, na které se nezapomíná. Jednou jsem se třídou jela na kole do Šilheřovic. No a cestou jsme třikrát píchli, takže kluci neustále spravovali. Pak jsme v Darkovičkách před kopcem učili některé holky přehazovat. V nějaké aleji jsme ještě očesali třešňový strom. Začala šílená bouřka a museli jsme se za deště vracet.

Na druhé straně si ale pamatuju ještě na jeden, kde jsme se třídou byli ve Slovenském ráji a dělali jsme velké túry. Přišli jsme vždycky úplně unavení, ale žáci ještě vytáhli balon a dvě hodiny hráli volejbal. Každý výlet je vždycky trochu stres z toho, jak dopadne kompromis, že člověk má připravený nějaký program, a že žáci žádný program nechtějí. My chceme, abyste něco zažili, viděli, ale vy se chcete ulít ze školy, tak teď najít ten správný poměr. Člověk vždycky musí najít kompromis. V manželství, v práci, v kolektivu. V podstatě každý rok jedu do Prahy, do Osvětimi, tak tam na mě nic nového nečeká. Musí to být o tom kolektivu. Jak on na to bude reagovat. A teď už mě nic nenapadá.

Co Vás baví na historii a jaké je Vaše nejoblíbenější období?

Baví mě Přemyslovci a Český stát ve vrcholném středověku. Pak mě baví 20. století. První světová, druhá světová, meziválečné období.

Co si myslíte, že by si měl každý student odnést z hodiny dějepisu?

Doufám, že ne něčí propisku nebo výbavu školy, ale možná to uvědomění, že se dějiny opakují.

A když pochopím, jak to už v minulosti fungovalo, můžu si udělat lehčí ty současné problémy. Uvědomit si, že už to tady všechno bylo. Jestli se z toho lidstvo poučí? Asi nikdy nepoučí, ale kdo nezná svou minulost, je nucen ji prožít znovu. To je heslo, které se mi líbí, protože má něco do sebe. Možná si i uvědomit to, že dějiny jsou zajímavé.

Co považujete jako největší úspěch své kariéry?

Co je pedagogická kariéra? (smích) Mě vždycky bavilo učit a myslím, že úspěchem mé pedagogické kariéry bylo neznechutit to žákům a fakt, že to baví mě. Já jsem nikdy netoužila mít lepší postavení, mít nějakou funkci. Já jsem chtěla učit lidi, které to bavilo a občas se mi to povede. Ale to není kariéra. To je chtít lepší plat, postavení. Taky i to, že mě to celý život bavilo. A v každé třídě najde člověk 2-3 oběti, které ten výklad baví.

Jaký byl Váš největší dětský sen a jaký sen máte teď?

Po čem jste toužili jako děti?

Po sexu. (smích)

Tak záleží, v jakém věku.

Tak možná dobře se najíst.

Nevím, tak po čem toužím? Být zdravá. Ještě chvíli vydržet. Užít si hezkého počasí, hodných vnoučat, milujícího manžela.

Tak přece jen sny se plní.

No já doufám. Nejen o Vánocích!

Mátě nějaké vášeň?

Co je vášeň? Vášeň a záliba jsou dvě odlišné věci. Nemám žádnou vášeň.

A višeň?

Višeň nemám, třešeň bych mohla mít na zahradě. Hodně čtu, baví mě jezdit na kole, chodit do přírody, ale nic z toho neberu jako vášeň, že by se bez toho nedalo žít. No, možná bez knížek bych neuměla fungovat. Vždycky si říkám, že nejhorší scénář by pro mě byl, kdybych přestala vidět. To si neumím představit.

Co čtete? Máte nějaký oblíbený žánr?

Hodně se snažím číst současnou literaturu, abych měla takový nějaký přehled. Tu klasickou literaturu mám za ty roky, co učím, už načtenou. V podstatě nemám čas se k ní vracet. Nerada se vracím k tomu, co už znám. Málo knížek, málo filmů mě láká tak, že se podívám podruhé, potřetí. Ale v dětství jsem četla několikrát Vinnetoua, to se mi hrozně líbilo. Nemám ráda detektivky, nemám ráda thrillery, sci-fi, a to je asi tak všechno.

Co je podle Vás v životě nejdůležitější?

Fungující osobní život.

A jak byste ho definovala?

Najít někoho, s kým je ti dobře, aby to vydrželo, abys měl kolem sebe pár lidí, o které se můžeš opřít, s kterými se pobavíš.

Máte nějaké oblíbené město nebo místo, kam se ráda vracíte?

Chalupu po babičce a dědovi na Hané. Důvodem je dětství a vzpomínky. Bylo mi tam dobře a je mi tam dobře pořád.

Máte ráda jaro?

Já mám ráda všechna roční období. V každém si umím něco najít.

A nejoblíbenější zmrzlina?

Straciatella!

A nejoblíbenější květina?

Asi růže nebo mečíky.

Tak přece jen Přemyslovci vymřeli po meči, tak možná proto.

No, vymřeli po mečících.

A poslední otázka. Sledujete filmy?

Ne. Už jsem to říkala ve spoustě tříd. Kdysi jsem asi došla k tomu, že raději trávím volný čas s knížkou než s filmem. To začalo na vysoké škole a od té doby se na filmy nedívám. Do kina jdu jednou za uherský rok, když manžel uzná, že tohle bychom fakt měli vidět. Dívám se ale na televizi na sport. Na hokej, fotbal, lyžování a biatlon. Manžel ho nemá rád a říká mu militaristický sport, ale já se na něj dívám. Filmy jsou prostě část zábavy, co mě mívá.

To dáme na titulní stranu: Pochopte mě!

Ne, ale já nechci, abyste mě pochopili. Já netvrdím, že nejsou dobré filmy. Ony jsou, ale prostě jsem se dostala do stavu, že nestíhám všechno.

Tak máme ještě nějakou svoji otázku, co nás napadla během rozhovoru?

OJV: Já bych chtěl odpálit rozhovor. Teda ohňostroj!

Mě by zajímalo, kdy dospěješ.

OJV: Zítřka.

Nevěřím. Četl jsi Saturnina nebo viděl jsi to?

OJV: Ne.



Tak si přečti první tři stránky Saturnina. Tam je krásná scéna, kdy Saturnin lidi rozděluje podle toho, jaký zaujmou postoj ve chvíli, kdy v restauraci přichází číšník s plnou mísou koblih. První typ jsou lidé, kteří vidí koblihy a pomyslí si, že je budou jíst. Pak lidé, které okamžitě napadne, že se s těmi koblihami dá házet a poslední skupina lidí je ta, která to fakt udělá. To jsi ty! Ty bys je klidně začal házet po místnosti.

OJV: Jo? A to mě uráží!

Proč?

OJV: Protože jsem z Jupitera, a ne ze Saturnu. (smích)



PANÍ DAVIDOVÁ NAVŠTÍVILA ZOO (2019).

filip rožer,
jakub kalvoda,
ondřej lisziwan,
ondřej jan volný

Za hranicí postmoderny

Proměny 21. století v kontextu umělecké tvorby

Bylo by prostoduché tvrdit, že za všechny změny dějící se v dnešní společnosti a v jejích mechanismech může umělá inteligence. Její role je ale i přesto nezanedbatelná. Převážně ukončené období postmodernismu a rychlý nástup digitálních technologií, jež mnozí, včetně mě, nazývají érou raného metamodernismu, bezpochyby zcela změnily fungování světa, v němž se lidskost jako vlastnost naší civilizace postupně vyvíjí, posouvá a hlavně zásadně mění. Jakým výzvám čelí a bude čelit naše civilizace, mladí lidé a jejich prožívání během první poloviny 21. století a jak se tyto změny projevují v jejich tvůrčí činnosti a umění obecně?

V nultých letech se digitalizace začala posouvat na úplně jinou úroveň a postupně měnila životy lidí do podoby, jakou známe dnes – technologie se staly naší neodmyslitelnou součástí. Překlenutí milénia přineslo řadu otázek a posun k racionalizaci. Postupně se vytratil entuziasmus týkající se dobývání vesmíru, technologického pokroku, nového etického nebe a v populaci začalo docházet k určitému přerodu. Všichni jsme pochopili, že auta v nejbližší době létat nebudou a že nebude jednoduché bez problémů smazat mezilidské rozdílnosti, a tak jsme se začali ptát – kam s náturou člověka dál?

Rozpad Sovětského svazu – a s ním i celého východního bloku – přinesl symbolický konec studené války – zdánlivě i evropského komunismu – a lidstvo, minimálně v našich končinách, většinově úlevně oddechlo. Málokdo by ve zmíněném utopickém období konce osmdesátých a začátku devadesátých let nejspíše čekal, že jen o tři dekády později bude Evropou cloumat nebezpečná válka, ač ne takového územního rozsahu, a že bude v Evropě dvacátých let jednadvacátého století opět docházet k radikalizaci národů, jež, jak nás (ne)poučila historie, vede nezřídka ke hledání jednoduchých odpovědí na více než komplikované otázky.

Jak na to dnes reagují lidé, kteří nepamatují strašení jadernou válkou, neprošli si úlevnými devadesátkami a nedisponují tedy k dnešním problémům adekvátním porovnáním s minulostí? Stejně jako lidé z odpovídajících období minulého století – strachem a nejistotou.



Rozhodně to nemyslím tak, že by existoval argument, jenž by podkopával racionalitu emocí a rozhodování mladších lidí na základě jejich nezkušenosti. Spíše se naopak snažím naznačit, že úleva po čtyřiceti – u některých východnějších zemí dokonce po více než sedmdesáti letech – nadvlády forem socialismu a snah o budování prakticky neexistujícího komunismu, může vést k usnutí na vavřínech a smyslovému zocelení starší části populace. Pocit „to už tady bylo“ může sice být úlevný, ale také zaslepující.

Ne vždy v negativním slova smyslu, ale možná i tohle představuje důvod, proč je nynější generace mnohem liberálnější než ta předchozí – éra studené války pro ně není známou zkušeností, která se dotýkala jejich dospívání (ne každý jedinec, dnes již ve středním věku, totiž vzpomíná na dětství v totalitě nebo krátce po ní traumaticky, což vede k idealizaci a distorzi této doby, nebo naopak podlehnutí iluzi idealizovaného pádu režimu a pocitu, že už se nic podobného nevrátí), ale dobou naprostého sci-fi, které málem zničilo celý svět a které je dnes masově a správně komunikováno jako jedna z největších hrozeb, kterým lidstvo muselo čelit.

Jinými slovy – je pro nás docela nepředstavitelné, že bychom ve školách nacvičovali, jak se chránit před jaderným útokem a jak postupovat po něm. Prožívat realitu tak, že by jaderné strašení opravdu mohlo přerůst v masový konflikt. Není tedy divu, že rojí-li se více a více spekulace, ale mnohdy opodstatněné obavy, že by k podobnému hraničnímu stavu mohlo dojít, působí to na nás velice negativním dojmem, který je nutno adekvátním způsobem ventilovat. Tímto ventilem může být například zmíněná umělá inteligence a nástroje jí poháněné.

Člověk, jenž se alespoň částečně pohybuje v prostředí sociálních sítí, si za poslední dobu určitě všiml toho, že je mezi lidmi mladšího věku celkem rozšířeným způsobem zábavy vytváření nebo sledování videí, jež jsou mnohdy produkovány právě za pomoci umělé inteligence. Ač je kategorií těchto videí spousta, můžeme je povšechně rozdělit do tří převládajících a nejčastěji se objevujících typů:

1. Videá, jež mají na první pohled působit jako smyšlená.

Př.: Porod ženy (maliny), u něhož je přítomen její partner (také malina), ale narodí se dítě jiného rostlinného druhu – partner odhalí nevěru ženy. Nebo videa s kříženci zvířat a strojů (viz Bombardino Crocodilo) oplývající lidskou inteligencí.

Mezi oblíbený volený obsah těchto videí patří např. humanoidní ztvárnění ovoce a zeleniny, jež řeší lidské trable, problémy ve vztazích apod. a angažují se v příbězích, které běžně registrujeme spíše u lidské populace než u rostlin a jejich plodů. Zápletka těchto příběhů nemusí být originální a bývá celkem dobře předvídatelná. Jejich grafika je podobná animovanému filmu. Proč jsou tedy zábavné, přestože působí ohraň a fádně?



2. Videá, jež vzhledem působí realisticky, ale jejich AI původ je od začátku jasný.

Př.: Kočka jezdící na jednokolce a současně hrající na kytaru flamenco nebo televizní reportáž o létajících kozách.

Tyto příspěvky se od předchozí kategorie videí liší poměrně značně, ač je jejich smysl podobný. Neztvárnují příběhy, ale spíše krátké komické nereálné „scény“. Vypadají také vzhledově naprosto uvěřitelně. Nepůsobí už tolik „dětinským“ dojmem, ale snaží se evokovat opravdu pořízené záběry – např. z bezpečnostních kamer nebo domácích videí, ale i profesionálních televizních studií.

3. Videá, která se zpočátku tváří realisticky – jejich vtipná pointa přijde ke konci.

Př.: Starší dáma v ordinaci, ve které ji lékař při vyšetření neopatrným přičiněním vlastních sil nedopatřením prohodí naskrz zdí.

Tato třetí část příspěvků je typická svou nenápadností. Ač by racionálně uvažujícího člověka v prvních chvílích sledování videa mohlo napadnout, že je nepravděpodobné, aby se záběry z vyšetření bezdůvodně dostaly veřejně na internet, může občas ztráta pozornosti, jež bývá s doomscrollováním (pozn. red.: nekonečném projíždění příspěvků) spojena, tento racionální úsudek zpomalit a nechat jej projevit se až během iracionální pointy tohoto vtipu.

Při popisování těchto skutečností jsem se záměrně vyhýbal slovu absurdita. Toto slovo totiž představuje stěžejní bod, ve kterém se zmíněná tvorba přes jisté rozdílnosti střetává. Je strážlivé ptát se, jak tento fakt souvisí s tématy probíranými na začátku.

Všechny na počátku zmíněné např. válečné krize jsme už totiž mnohokrát poznali. Jako lidstvo, jako společnost. Stojí jich ale před námi mnohem více. Nikdo z nás neví, jak zemi ovlivní environmentální a převážně klimatická krize. Nevíme, jak moc se projeví a jak udržitelná bude masová migrace, kterou dost pravděpodobně způsobí. Netušíme, jak se planeta popere s přelidněním a s důsledky z něj plynoucími.

Jednoduše řečeno – ke starému se přidává nové. Přidává se i strach ze ztráty globálního životního prostoru a nemožnosti nebo znesnadnění přežití na dlouhou dobu. Strach z válek a konfliktů tento fakt jen umocňuje a doplňuje už tak negativně přestimulovanou generaci dospívajících, již rozhodně nepomáhají místy krajně bulvární média přítomná ve veřejném prostoru.

Jak už jsem zmiňoval – strachy tohoto typu je nutno nějakým způsobem ventilovat. Vráťm-li se ke slovu absurdita, není tato doba jediná, která společnost přiměla manifestovat nesmyslnost konfliktů, selhání lidskosti a zdravého rozumu prostřednictvím zdánlivě nesmyslné tvorby. Tuto vlnu obsahu zvaného „brainrot” tedy nelze přisoudit ničemu jinému než širokospektrálnímu návratu a vůbec největšímu, ač nevědomému, masovému rozšíření dadaismu od dob konce první světové války.

Dadaismus se touto formou určitě nevrátil poprvé. Stejně jako studená válka vyvolala druhý návrat dadaismu, který dnes označujeme za neodadaismus, vyvolaly obavy z nejistot, konfliktů a krizí dnešní doby jeho třetí vlnu v kontextu metamodernismu – postneodadaismus. Oproti předchozím vlnám je tak hluboko prorostlý právě proto, že je primárně nepojmenovaný a pudový. Reaguje a nesnaží se působit, je masově přístupný a stravitelný. Nepozastavuje se. Je formou autoterapie více než formou uměleckého vyjádření. Přiznám, že nejsem zastáncem teorie, že postmoderna stále probíhá, a jedním z důvodů je právě rozmach AI umění, protože ten filozoficky mnohem lépe zapadá do mnou podporované teorie o právě probíhající metamoderně. Vysvětlím proč.

Metamoderní doba představuje dle známé eseje filozofů Timotheuse Vermuelena a Robina Van Den Akker z roku 2010 neustálý stav oscilačního pohybu mezi dvěma extrémy – modernistickým nadšením a postmoderní ironií, mezi nadějí a melancholií, naivitou a znalostí. Přes riziko patetického rázu tvorby tento směr odmítá chladný postmoderní odstup a z něj plynoucí skepsi, a to přes znalost skutečnosti, že jeho idealistické snažení může pravděpodobně selhat (postmoderní přístup). Autor tuto volbu činí naprosto vědomě a vkládá do ní naději (modernistický aspekt a vhléd).

Postmoderní neodadaismus chtěl absurditou ukázat prázdnotu světa, plochost. Metamoderní postneodadaismus trauma z této prázdnoty překonává. Je-li realita šílená a nezpracovatelná, odpoví na ni stejně šíleným a nelogickým humorem, který nemá zlehčovat a urážet, ale propojit společnost tím, že tuto absurditu přijme a začne chápat jako svou přirozenou součást. Ukazuje nedokonalost člověka jako fakt a realitu. Nesmyslností vytváří smysl a důvod pokračovat ve snaze o změnu v dobách, kdy se zdá nemožná. Zachraňuje naději a zanechává jí i úzkostlivý dopad skutečnosti, která je neoddiskutovatelná. Nelže, ale ani nedemotivuje. Kombinuje to, co momentálně společnost vyžaduje k vlastní stabilizaci. Nevysmívá se citům, ale nesnaží se bojovat s tím, co všichni víme.

jakub kalvoda, 7.P

Zkroucené morální hranice

Morálka se dá nejjednodušeji popsat jako seznam lidských pravidel, hodnot a představ o tom, co je a co není správné. Formuje se v nás od malička pomocí výchovy, věcí, které sledujeme, kolektivu a prostředí, ve kterém se nacházíme. Díky morálce víme, jak bychom se měli chovat a jak se rozhodovat. Otázkou ale zůstává, jak pevné morální hranice ve skutečnosti jsou. Psychologické výzkumy z minulého století ukázaly, že naše morální hranice jsou velice flexibilní. Ve většině případů je člověk schopen svou morálku úplně zahodit a překročit meze, o kterých byl přesvědčen, že by je nikdy nepřekročil. V průběhu let se ale podařilo pojmenovat konkrétní spouštěče, kvůli kterým je člověk schopen své zásady okamžitě překročit.

Prvním spouštěčem je pocit anonymity a beztrestnosti. S těmito tématy pracovala Marina Abramović v roce 1974 v italské Neapoli. Během svého experimentu s názvem Rhythm 0 si sedla před dav lidí. Na stole měla vyskládaných 72 předmětů. Tyto předměty zahrnovaly vše od peříčka až po ostré nože. Návštěvníkům zanechala vzkaz, že tyto předměty můžou na jejím těle použít jakýmkoliv způsobem a ona za celou akci přebírá plnou odpovědnost. Během první hodiny byli lidé milí a něžní, ale po čase, když zjistili, že se Marina žádným způsobem nebrání, jí začali ubližovat. Po 6 hodinách, kdy se Marina rozešla směrem k davu, se lidé nedokázali podívat do očí někomu, komu chvíli předtím ubližovali. Marina Abramović celý experiment uzavřela se slovy, že i běžní lidé jsou schopni sklouznout k brutalitě a sadismu, pokud nenesou žádné následky a chybí jim autorita, která by tomu zabránila.



Na druhý spouštěč přišel americký psycholog Stanley Milgram ve svém slavném Milgramově experimentu poslušnosti. Do své laboratoře pozval běžné dobrovolníky, kteří měli za úkol dávat studentovi ve vedlejší místnosti elektrošoky za každou špatnou odpověď. Účastníci ale netušili, že student je ve skutečnosti najatý herec, který šoky pouze předstírá. Výsledky experimentu šokovaly celý svět. Až 65 % dobrovolníků došlo k elektrickému šoku o síle 450 voltů a každý účastník došel k minimální hranici 300 voltů. I když dobrovolníci během experimentu prosili, aby mohli přestat, muž v bílém plášti vedle nich jim pokaždé nařídil, aby pokračovali. Milgram dokázal, že obyčejní, slušní lidé dokážou na rozkaz autority vážně ublížit druhému člověku. V takové situaci totiž přestanou cítit odpovědnost za své činy a sami sebe začnou vnímat jen jako zbraň v ruce někoho jiného.



Třetím zásadním spouštěčem je vliv systému a sociální role. Tento spouštěč zkoumal kontroverzní Stanfordský vězeňský experiment, se kterým přišel psycholog Philip Zimbardo. Ten rozdělil 24 psychicky zcela zdravých studentů, kteří se navzájem neznali, na vězně a strážné. Pro pokus postavil v suterénu Stanfordovy univerzity umělé vězení. Pro autentičnost experimentu nechal vězně zatknout policií přímo u nich doma. Hned první den ve vězení se vězni začali bouřit. Strážní ale na vzpouru reagovali tak, že je začali psychicky týrat. Vězni pod tlakem strážných začali propadat úzkostem a depresím. Experiment měl původně trvat 14 dní, ale kvůli stavu studentů byl ukončen už po šesti dnech.

Výsledek se dá shrnout tak, že i dobrý člověk může pod vlivem systému a specifické role dělat strašné věci. Tento pokus se sice později stal terčem kritiky, když na povrch unikly nahrávky dokazující, že sám Zimbardo strážným radil, jak přísní mají dozorcí být. To, že lidé pod vlivem systému dokážou snadno opustit morální hranice, potvrdila i americká učitelka Jane Elliott. Ta ve své třídě rozdělila třetáky na modrooké a hnědooké. Modrookým začala výrazně nadržovat a tvrdila jim, že jsou chytřejší a lepší. Chování dětí se změnilo už za hodinu. Modrooké děti se začaly hnědookým smát a diskriminovat je, zatímco hnědooké děti se stáhly do sebe a přestaly se v hodinách snažit. Další den učitelka dětem řekla, že se spletla a lepší děti jsou ty hnědooké. Hnědooké děti se začaly chovat stejně jako modrooké děti den předtím, ale byly mírnější, protože věděly, jaké to pro ně je. Druhý den odpoledne dětem vše vysvětlila. Děti se začaly omlouvat a začaly se znovu spolu bavit. Jane Elliott tento test prováděla i na dospělých a potvrdila fakt, že lidé jsou schopni začít nenávidět i svého vlastního přítele, pokud jim systém nebo autorita ukáže směr.



Lidská morálka je velice křehká. Stačí malá věc a člověk je schopen zapomenout na všechno, za čím si kdy stál. Všechny zmíněné experimenty se shodují v jednom zásadním závěru: lidské chování neurčuje jen náš vnitřní charakter, ale především vnější okolnosti. Ať už jde o pocit anonymity, slepou poslušnost vůči autoritě, nebo tlak systému a sociální role, naše morální hranice se pod tímto vlivem dokážou nebezpečně ohnout.

Ľar'ana kolisková, 4.P



rozhovor s herečkou Magdalénou Bařákovou

@majus_barakova

Jmenuji se Magdaléna Bařáková a jsem devatenáctiletá začínající herečka z Moravskoslezského kraje, která se snaží dělat, co ji baví.

Jak se máš?

Mám se moc krásně. Užila jsem si velmi nabitě léto, ať už práce, tak i dovolené, a čeká mě nová kapitola života, kterou právě začínám psát a moc se na ni těším.

Jaká jiná jména pro tebe rodiče zamýšleli?

Přesně na to jsem se jich ptala skoro celé dětství. Kdybych byla kluk, tak bych byla stoprocentně Ondra. Do narození jsem měla být Barbora, ale na poslední chvíli se rodiče rozmysleli a dali mi jméno Magdaléna.

Jak ses dostala k herectví?

Už od mala jsem všem okolo sebe říkala, že budu herečka... nějak tak jsem si za tím šla a držela se toho. Jak už různé dramaťáky, recitace, tak i tábor Ambroziada, kde jsem se vlastně zúčastnila konkurzu na film High School Heist. Díky tomu jsem se vlastně dostala až sem.

V tom filmu sis zahrála roli Valérie. Jaké bylo natáčení a jak ses připravovala?

Tím, že to byla moje úplně první zkušenost, tak jsem byla extrémně nervózní a vlastně si nebyla ani jistá, co můžu a co ne. Avšak lidi na setu a samotní spoluherci byli úžasní.

Hrozně rychle jsme si sedli a bavili se. To mi samotné natáčení moc moc zpříjemnilo. Připravovala jsem se ale i tak, že jsem chodila na taneční zkoušky a musela jsem změnit barvu vlasů na blond.

Máš nějaký herecký vzor?

To je něco, nad čím uvažuji strašně dlouho. Nikdy jsem si nemohla přesně vybrat a snažila jsem se mít jedno jméno, které bych všude mohla říkat a držet se toho, ale vlastně jsem došla k tomu, že od každého čerpám něco jiného. Ať už od zahraničních herců, jako např. Florence Pugh nebo Meryl Streep, tak i od těch českých, od kterých se učím tím, že je pozoruju při práci anebo při spolupráci se mnou.

Máš radši divadlo nebo kameru? Co tě na tom druhém naopak štve?

Určitě je pro mě hrozně těžké si vybrat jedno od druhého. Divadlo dělám už od malička, ale zase být před kamerou je něco nového, kde jsem se taky našla. Každá je v něčem jiná. Z herecké stránky je divadlo úžasné. Jste tam jako ta postava, slyšíte přímé reakce diváků a žijete ten příběh teď a tady celý. U filmu, seriálu a podobně mě baví ta tvorba. Spolupráce světel, kamery, každého úhlu a i to, že kamera dokáže zachytit každou maličkost, na kterou pomyslíte.

Když bych se měla zamyslet nad něčím, co mě na tom štve, je asi to, že u natáčení máte za kamerou spoustu lidí a obecně na place, takže je někdy těžší soustředit se na danou situaci. U divadla bych možná zmínila to, jak bohužel ne tolik lidí do divadla chodí a spoustu jich sedí doma.



MAGDALÉNA VE FILMU HIGH SCHOOL HEIST



Co tě mimo herectví nejvíc nabíjí?

Samozřejmě lidé okolo mě. Ale z věcí, co miluju, je určitě hudba. Ráda zpívám, hraju na klavír a ukulele. Je to pro mě takové uvolnění.

Jaká je tvá herecká hranice? Do čeho už bys nešla?

Fuha no... určitě by mi nebylo komfortní být nahá. Spodní prádlo nebo plavky asi podle kontextu, ale není mi to zrovna příjemné. Dřív bych řekla i nějaké intimnější scény, ale díky koordinátorům intimity to už není takové volné a nekomunikovatelné. Samozřejmě i na nějakých změnách vzhledu by záleželo taky, ale jsem dosti otevřená. Teda na ty vlasy jsem dost citlivá, takže když nemusím stříhat, jsem ráda (smích).

Jaké filmy nebo seriály zrovna natáčíš?

V dubnu jsem natáčela seriál Očko pro televizi Nova, kde mám takovou menší epizodní roli (nevím, jestli tenhle seriál už bude v září venku) a od března jsem natáčela Ordinaci v růžové zahradě 2, kde hraju Janu. Musím říct, že tak příjemné natáčení jsem ještě nezažila a jsem za to moc vděčná.

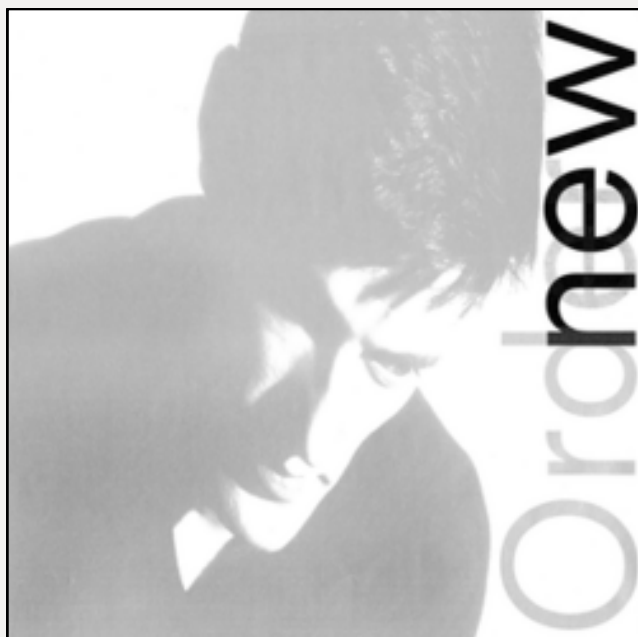
A tvoje oblíbená zmrzlina?

Miluju mátovou s kousky čokolády. Velice nepochopená zmrzlina, ale je to přesně to kombo svěžesti a něčeho sladkého v létě. Also sorbety jsou úžasné! Malina je za mě top.



herezie kvonná, 5.P

Song čísla 10: New Order – Sunrise



(COVER ALBA LOW-LIFE (1985))

Za tuhle novou rubriku může nový design časopisu, protože když jsem poprvé viděl návrh titulní strany, okamžitě jsem si vzpomněl na přebal třetí desky New Order Low-Life. Pak mi došlo, že obsahuje song Sunrise, což znamená úsvit čili hranici mezi nocí a dnem. Což se perfektně pojí s tématem 10. čísla, proto jsem ji zvolil jako song čísla. Navíc sedí k nejlepší denní (či noční?) době, kdy si desku pustit – nad ránem. Příjemným bonusem pak bylo uvědomění, že celé album je určitým přelomem v tvůrčí dráze New Order, který se na nahrávce začíná odklánět od zvuku Joy Division. Tedy kapely, z jejíhož popela New Order vznikl.

Nebudu zastírat, je to mé nejoblíbenější album New Order. Téměř celé hitové, trochu temné, trochu světlé a zachytává kapelu v možná nejlepší formě. Skalní fanoušci budou namítat, že píseň Elegia si New Order mohli odpustit a opravdu je trochu kýčovitá. Ovšem když si Low-Life poslechnete od začátku do konce, dojem to nezkazí. Sunrise se za dokonalé gradace ptá na otázku: „Why you never say my name in front of my family?“ zatímco je možné tuto tuze těžkou otázku hned vytancovat, když se The Perfect Kiss a Sooner Than You Think přehoupne do dokonalých disco melodií. Zbytek vás také neurazí. Právě naopak! Hezký poslech!

Pro fajnšmekry: píšu, že nejlepší doba, kdy si album přehrát, je nad ránem. Opravdu nejlepší poslech jsem totiž zažil asi ve 4 ráno v busu do Itálie. Stejně tak dobře ale funguje i v podvečer, ideálně těsně před západem slunce. Prostě taková hraniční období. Života.



NEW ORDER – SUNRISE



NEW ORDER – LOW-LIFE

ondřej jan volný, 4.A

Hranice: most za 30 tisíc zcela zdarma!

část první



Co to je?

Při pečlivém zkoumání této fotografie, na které (pokud nemáte oční vadu jako já, vidím z dálky jen nějakou šmouhu) můžete zpozorovat vojáky na jakémsi mostě, s dalekohledy pečlivě (spíš se jenom předvádějí) zkoumající cosi v dálce. Soudě dle jejich uniforem a celkového vyznění fotografie by mohlo kdekoho napadnout, že se jedná o fotku z největšího a nejstrašnějšího konfliktu světových dějin, z druhé světové války. A měli byste pravdu, na fotografii jsou příslušníci německé armády v roce 1939.

A nyní záludná otázka. Kde byla tato fotografie pořízena? Ti z vás, kteří si povšimli jisté shody mezi tímto mostem a mostem vedoucím přes *Bohumín* do *Chałupek*, mají pravdu. Ti, kteří to neuhodli, mají nyní tři možnosti: 1. číst dál, 2. nečíst dál, 3. roztrhat tento časopis. Prosím, využijte možnost číslo 1. Klidně ale vyzkoušejte i ty ostatní.

Proč by někoho zajímal most?

Pokud nejste stavební inženýr nebo nadšenec do mostů, tak ano, mosty nejsou až tak moc zajímavé. Jenomže! Tématem tohoto vydání časopisu jsou hranice. Tento konkrétní most slouží jako hraniční přechod a vstup do *Rzeczypospolitej Polskiej* (Polské republiky).

A to už by zajímavé být mohlo, když vezmete v potaz, co všechno hranice v historii už dokázaly napáchat. Když se někdy rozhlédneme kolem sebe, poznáme věci, které mají mnohem složitější minulost, než by se na první pohled mohlo zdát. A možná poznáte, že hranice nebyly v minulosti tak pevné, jako jsou teď.

Na počátku všeho byl most, a ten most strhli Dánové

Při naší cestě do minulosti bude nejzazší datum 13. srpen 1626. Osm let po zahájení konfliktu, kterému se dnes říká třicetiletá válka, strhli dánské vojenské jednotky bohumínský most přes řeku Odru na rozkaz sasko-výmarského knížete Johanna Ernesta. Nikdo neví, zda byl tento most první. Já taky ne. Mimochodem období války mezi lety 1625–1629 se nazývá válka dánská, nebo dolnosaská. Tomu se říká oslí můstek. Dále pak existoval jakýsi dřevěný most, který ale z důvodu špatného technického stavu a nedostatku financí (jako na údržbu, ne že by ten most nemohl platit pojištění) musel být roku 1833 uzavřen. A nakonec, po pěti letech, byl rozebrán. The end.

Pro provoz přes řeku tehdy sloužil placený lodní převoz, poté byl modernizován. Pro pěší i pro povozy s koňmi byl zřízen převoz na laně, prý se tomu říká plyt. Nemám ani ponětí, co to znamená a ani jak si to představit. Tak jsem to zadal do Googlu a tohle mi vyskočilo v obrázcích:

Takhle to asi nevypadlo...



Větší a větší most!

Přeskočíme nudná období do roku 1899, kdy byla dokončena stavba velkého ocelového tříobloukového mostu, který byl od ledna 1923 přejmenován na most Františka Palackého. Stavbu mostu zřizovaly dvě firmy, jedna z Prahy a druhá z Berlína. A právě tato stavba vyšla na investici 30 tisíc korun...

Němci

První zářijový den roku 1939 vypukla druhá světová válka. Ustupujícími polskými vojsky byl most poničen, Němci nahradili poničenou část dřevěnou konstrukcí. Poté vybudovali vedle mostu dřevěnou lávku, kterou ale brzy strhla velká voda. Takže nic moc. O šest let později, tentokrát při ústupu německých vojsk před Sověty, byl most opět poškozen.

Sovětské železnice jej brzy znovu zprovoznili, znova díky lišáckému (ani moc ne) řešení, přesněji řečeno opět byla část mostu nahrazena dřevěnou částí. No jo no.

Odra vrací úder

Roku 1966 tuto dřevěnou konstrukci posunula velká voda a most se uzavřel. Během rekonstrukce byly na most nově nainstalovány pilíře pocházející ze staršího rozebraného mostu v Karvině a tehdy našly svoje další využití. Takže ten most je vlastně hybrid, dva v jednom. Při znovuotevření mostu o rok později se dokonce uskutečnila přátelská beseda v Národním domě – dnešní Dům pod Zeleným dubem. Ano, kvůli otevření mostu. Soudruzi asi chtěli popít...

Od roku 2015 nese most název Jubilejní most císaře Františka Josefa I.

Ta-dá.

část druhá

Proč vůbec Němci táhli do Polska a dál

Ale přeci jenom, tento článek je o hranicích a my jsme se jim zatím tak moc nevěnovali. Během našeho zkoumání historie mostu jsme narazili na období 2. světové války – Němci okupovali a pak okupovali zase Sověti. A ničili nám most. Proto se druhá část tohoto článku zabývá velmi stručně otázkou – proč vlastně Němci táhli na východ?

Zaměříme tedy nyní pozornost na invazi německých vojsk do Polska. Takto vypadala Druhá Polská republika před rokem 1939:

Němci a Sověti si v roce 1939 paktem Ribbentrop–Molotov rozdělili východní Evropu na své sféry vlivu. Polsko bylo rozděleno prakticky vejprůl. Mezi oba totalitní režimy. Prvního září 1939 Němci na Poláky zaútočili a 17. se k nim z východu přidal SSSR.

Polská armáda nemohla tlak z obou stran vydržet a Poláci padli. V centrální části byl zřízen Generální gouvernement pod přímou správou Němců – v jeho čele stál Hans Frank.



Generální gouvernement nebyl nějaký stát, vládnoucí Němci neměli v plánu s Poláky spolupracovat v jakémkoli slova smyslu. Polští obyvatelé gouvernementu měli být vyvražďeni nebo deportováni.

Polsko se stalo jedním z mnoha míst Evropy, na kterém byly během války spáchány ty největší a nejstrašnější zločiny našich dějin.

.... Ale naskytne se jedna otázka.

Proboha, proč to všechno dělali?



Lebensraum

Tento pojem v překladu znamená „životní prostor.“ Do politiky a geografických věd začal pronikat na počátku 20. století a objevoval se jak v Německu, tak třeba ve Francii. Poprvé tento pojem použil roku 1901 Friedrich Ratzel. On a jeho kolegové z geografických věd se domnívali, že na národy platí stejné evoluční principy, které tehdy objevil Charles Darwin. V jakémsi podivném a dosti zvráceném mentálním triku tyto teorie aplikovali na národy a usoudili, že o přežití národa je nutné zasadit se rozšiřováním státu, když se společnost adaptuje na své geografické podmínky. Zkrátka kdo se rozšíří, ten podle nich vyhraje.

Tito geografové navrhovali německé kolonie v Africe, a především na východě jako nástroj, jak vyřešit problém s přelidněním německé populace. To ale nebylo vše.

Musíme jít až do středověku. Tehdejší chronicky přelidněné německé země způsobily odliv jejich obyvatel na východ, tak vznikly třeba Sudety. Jenomže jistí lidé a část společnosti začali postupně nesprávně vnímat východ jako území, jehož zdroje byly neprávem přisouzeny „méněcenným lidem“ jako Židé a Slované. Existoval rovněž jakýsi germánský mýtus, který zvýrazňoval a nadřazoval roli německých zemí na východě Evropy.

Je to samozřejmě hloupost a je to strašné.

Během první světové války tento nápad částečně dostal vojenskou podobu. Němci válku prohráli, což podnítilo pocit ponížení vůči vítězným mocnostem a spolu s dalšími vlivy katalyzovalo nástup nacismu.

Hitler viděl jako hlavní důvod rozpoutání druhé světové války porážku Sovětského svazu (který byl rovněž brutálním totalitním státem, řízeným Josifem Stalinem). Hitler a ostatní nacisté považovali Lebensraum za oblast, kterou německému národu sebrali jiné národy. Tyto národy nacisté plánovali začít postupně vyhlazovat. Jejich konečným cílem by bylo vytvoření obrovské kontinentální říše, která by sahala až na Ural. Židé, Slované a ostatní národy nacisté chtěli vyhladit, část deportovat na Sibiř a ostatní využít jako pracovní sílu, jako otroky. Města byla ničena, celé vesnice byly vyhubeny, milióny lidí nahnány do koncentračních táborů...

Tyto zvrácené ideologie vedly k jednomu z nejhorších zločinů našich dějin.

Čára na mapě aneb jeřda pardon, ujela mi ruka při kreslení mapy

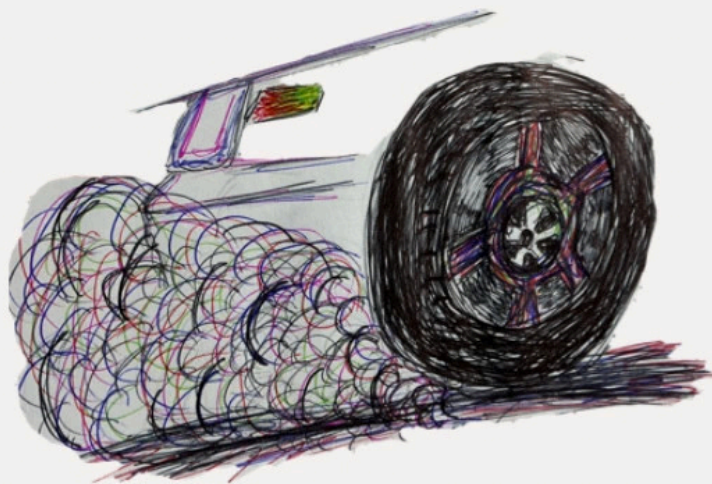
Jak zajímavé, že hranice toho mohou napáchat mnohé. Nespočetněkrát kvůli nim umírali nevinní lidé, zbytečně. Kvůli čáře na mapě? Někteří lidé v historii dokázali pouhými čmáranicemi na mapách způsobit velké utrpení statisícům lidí. Proč jako? Kvůli čemu? Těžko říct. Lidé jsou zkrátka zvláštní tvorové...

Jak je rovněž vidno, hranice někdy parazitují na řekách a pak přes ně vedou mosty.

Haha.

ondřej lisziwan, 8.P

Gumbalkan: Výzva přijata!



Gumbalkan: Výzva přijata!

Jaké všechny hranice a věci musí člověk překonat proto, aby byl schopný zajet Gumbalkan? Automobilový závod se známým cílem, ale neznámou trasou a průjezdovými body přes hranice několika zemí. Není to jen tak, a proto se na něj koukneme detailněji.

Aby člověk mohl jet jeden z těchto delších závodů, musí splňovat několik podmínek. Například tu, že musí mít auto levnější než 25 000 korun. Ano! Žádné závodní káry nebo namakaná terénní vozidla, nýbrž obyčejné auto z výprodeje za pár kaček. Někdo jede s golfem, jiný s audinou či trabantem, ovšem není to jen tak. Každý automobil má originální, jedinečný a mnohdy šílený design. Jak to ale myslím? Můžete mít auto jako jednu velkou spirálu, nebo si na vlastní pěst zkusit řídit vůz jako z nejdivočejšího snu. Proč ne! Má to být týden zábavy a dobrodružství, takže možné je vše.



Ovšem abyste závody mohli absolvovat, musíte se nejprve zaregistrovat s vaším parťákem a vymyslet si originální název týmu. Nebojte, není v tom žádný háček, je to čistě na vaší kreativitě. Ještě před začátkem závodů obdržíte od pořadatelů roadbook, několik nálepek na auto a je vaší povinností, aby tam byly, neboť dvě z nich jsou se závodním číslem a názvem posádky a další s logy závodu.

Roadbook je po celou dobu vaším rádčem, neboť obsahuje všechny potřebné informace: kde je start a cíl nebo také rady a tipy na cestu. Obsahuje též nějaká základní pravidla, jež by se po celou dobu závodu měla dodržovat. Nebo informace o tom, co dělat, když se vám něco porouchá či jak to je se spaním.

A jak že je to s trasou? Letní edice je koncipována jako roadtrip s prvky offroadového výletu. Jde o poznávání zemí, kde mnoho z vás ještě nebylo, ale které jsou zajímavé nejen historií. Trasa není dána. Je na vás, abyste si ji naplánovali tak, jak se vám to bude zdát nejlepší. Líbí se vám odbočka doleva? Tak tam vjedte. Líbí se vám cesta vpravo? Do toho. Sami pořadatelé doporučují nejezdit po hlavních cestách a po dálnicích, je to celkem nuda a dobrodružství čeká mimo dálnice! Takže zapněte šotolinové cesty v navigacích a nejezděte přesně tak, jak vám to poradí Google. Ale jinak je to fakt na každém z vás.

Myslete ale na to, že to není závod v pravém slova smyslu, je to spíše zážitkový zájezd. Není to na čas. Není to o tom, kdo dojede první do cíle. Cíl vlastně ani není. Je to jen konečné místo, na které se musíte dostavit v určitý čas. Jde o to najít pěkná místa a užít si týden zábavy a dobrodružství, ale taky místní přírodu v surové podobě. Všem, kteří se na závod v příštích letech chystají, je doporučeno, aby si sedli nad mapy a věnovali pár hodin „těm internetům“ a zjistili, kudy se vlastně pojede. Chcete vidět něco navíc? Tak si to najděte a zajedte tam. Není to o tom projet jen a čistě pouze všechny checkpointy z mapy. Nikdo na vás nebude zlý, pokud nějaké vynecháte.



Co že vás čeká v cíli? Zbytek lidí, kteří závod úspěšně dojeli. Pro ty, co stihnou dojet v časovém limitu, a nejen po ně, jsou nachystané samolepky FINISHER a medaile. Dále také jídlo, místo na spaní a poplácání po ramenech od Standy, který jel celou dobu před vámi a pomohl vám, když praskla pneumatika. Krom toho také mnoho zážitků, které zůstanou navždy.



elen kellnerová, 4.P



Nasamplované hranice

Samplování je dnes v hudbě už běžné a v pořádku. Už je v předchozí větě podstatné, protože tomu tak vždy nebylo. Jak se dočtete dál, je to také už nepravdivé! Běžné totiž sice je, ale ještě stále není vždy v pořádku. Přijímání, že si vypůjčíte kus cizí skladby do své vlastní, použijete zvuk nějakého videa, které není vaše, či zkrátka vyjmete kus čehokoliv podléhajícího autorským právům, můžete ještě stále narazit na záchvěvy minulosti. Ještě pořád nebylo dosaženo touhy KLF a za obzorem vychází další problém – AI.

Sám pler

Pravděpodobně jste z úvodu dost zmatení. Nebud'te. Všechno je v pořádku. Vývoj technologií na úsvitu osmdesátek dost zjednodušil dosavadní produkci hudby. Nastoupila digitální éra a všechno najednou bylo o pár kroků snazší. Evoluce ale nezahálela a přetvoření do té doby známé podoby hudby na sebe nenechalo dlouho čekat. Na trh dorazil první komerční sampler.



Akai MPC 2000, jeden z nejúspěšnějších samplerů [uměl i spoustu jiných věcí]

Nenechte se zmást. Samplování, tedy práce se "vzorkem" jakéhokoli zvuku, který poté použijete do vlastní skladby, tady byla už v analogovém období hudby. Vedle dalších výdobytků moudré civilizace byl nejpodstatnější mellotron. Vypadá jako klavír, ale když stisknete klávesu, přehrajete tím zvuk, co je na pásce pod ní. Jakmile skončí, přetočí se páska nazpátek. Chytrák. Chyták! Zásadní omezení spočívalo v tom, že zvuk, který šlo nahrát, měl maximálně 8 vteřin. Jeho používání bylo navíc dost nevinné. Nestávalo se často, že by někdo experimentoval nahráním skladby, která není jeho, a používal to. Analog a 8 vteřin dělaly vyhlídku na vypůjčení části cizí skladby dost složitou. Sampler toto všechno stornoval. Najednou jste měli neomezené možnosti a "kradení" se mohlo rozjet ve velkém.

KLF



COVER ALBA 1987 (WHAT THE FUCK IS GOING ON?)

The JAMs [později nejznámější jako The KLF; pozn. red.] vydali v roce 1987 desku 1987 [What the fuck is going on?]. Tu samou otázku si pak pokládala i ABBA. Kromě toho, že The JAMs vykradli na albu snad celou populární scénu, v písni The Queen and I měli takovou drzost, že začíná 43sekundovým samplem Dancing Queen. ABBA požadovala zničit neprodané nosiče, The JAMs se za nimi vydali do Švédska, kde se chtěli domluvit, aby jim sampley povolili, ABBA nepřišla, a tak The JAMs demonstrativně spálili zbývající kopie. Snad aby byla patrná analogie s nacistickým pálením knih.

Pozdější název The JAMs, pod kterým je zná podstatně více lidí, je The KLF. Znamená Copyright Liberation Front. To je pro tento článek zásadní. The JAMs byli anarchisté. Snažili se ukázat pravou tvář věcí a bojovali proti systému. Kromě toho politického si brali na paškál hudební průmysl. Kritizovali, že by se měl umělec podřizovat vydavatelství, razili, že může používat jakýchkoli prostředků k dosažení produktu, s nímž bude spokojený. Tvůrčí svoboda pro ně byla zásadní. Pochopitelně se ABBE nelíbilo, že v desce užili skoro minutu jejich písničky. Na druhou stranu byli jediní, kdo se ozval. Přitom na What the fuck is going on? najdete milion různých samplů. A ne ledajakých. Vedle dalších je tam třeba sampl All You Need Is Love od The Beatles nebo část legendární jazzovky Take Five od Dave Brubeck Quartet. Na třetí stranu neexistoval jednotný postoj, co s tím. Právně to nebylo vyřešené. Po tomto příběhu plus rozmachu vykrádání v devadesátkách, který vyústil v tunu soudů, se přístup ustálil na tom, že když chcete použít cizí track, musíte získat práva. Ani se nedá ohánět tím, že je sampl tuze krátký.

Ale The KLF vyzdvihují nad toto všechno tvůrčí svobodu a záměr. Když samplujete, neděláte to z rozmaru. Chcete použitím dostat významu svého díla. Proč by měly být skladby chráněné?

Ať už původnímu zdroji vzdáváte hold, děláte si z něj srandu nebo se vám hodí jako doplněk, je to chvíle, kdy se může narodit spousta nových rozměrů, významů, propojení, referencí. Myslím, že vytlačování samplů je z hlediska umění asi jako když si chcete upéct čokoládový dort, ale nekoupíte si čokoládu. Je zkrátka dobré to riziko přijmout. Můžou tak vznikat krásné věci.

Pára

Ruku v ruce se s tím pojí streamovací platformy. Hudbu si na nich přehrává skoro každý. Někdy ale ani nevíte, že to, co posloucháte, je jen ohryzek. Nelicencované samplý totiž nemohou na Spotify a další. Podívejme se na to na příkladu další anarchistické kapely Chumbawamba. Mnohé své nahrávky na streamech ani nemá, ale ty, co ano, jsou o samplý z velké části ochuzeny. Proto je nejlepší desky Chumbawamby poslouchat z CD verze, kde nechybí. Jenže tím pádem vzniká často mezi CD verzí a Spotify propast. Například song On eBay z alba Un nemá na streamech povolený sampl, který je však pro skladbu naprosto zásadní, takže to zní jako úplně jiná písnička. Proč tam sample nemůže být, ale mohl být na původním vydání? Pravděpodobně si Chumbawamba obstarala dočasnou licenci. Při nahazování na streamy nemohla jinak, než je odstranit.



COVER DESKY UN (2004)

Jenomže to je velký zásah do tvůrčí svobody a záměru. Chumbawamba ten song tak natočila, nějak ho myslela, ale musela ho ořezat, aby nedostala strike. Proč tam nemůže prostě být v plné verzi? Proč by to mělo někomu vadit? Vždyť použitý úryvek dostal nový život, nový kontext, nové použití, které může zaujmout nové posluchače. Že sample zmizel jako pára nad hrncem, potkalo na streamech kopu umělců a písničků. Práva nepráva – pořád žije odkaz The KLF.

Světélko naděje od Kraftwerk

Pokud si myslíte, že soudní spory ohledně samplování jsou už dávno za zenitem, nechte se vyvést z omylu! Němečtí průkopníci electra Kraftwerk se od roku 1999 soudili s Mosesem Pelhamem, že použil do své písně Nur Mir 2 vteřiny beatu jejich skladby Metall auf Metall. "Tak rok 1999 je už taky skoro třicet let, ne?" řeknete si. Takže nic nového. Jenže ten soud skončil letos v dubnu. Proč tedy říkám světélko naděje, když evidentně malichernost kolem samplu dosáhla vrcholu? Kraftwerk prohrál. Soud seznal, že jde o pastiš. Tedy dílo, které vědomě přebírá prvky jiného [může se to díť i bez samplu] a staví na nich něco nového.

Délku soudu ovlivnilo hlavně to, že hranice mezi vykradením a pastišem je tenká. Ještě navíc, když v Nur Mir skutečně sampl je. Přesto všechno je ale znovu na místě se ptát, o co jde? Není přeci hezké, když někdo použije část vaší skladby, aby jejím prostřednictvím udělal vlastní? Když se bavíme o pastiši bez samplu, není hezké, že inspirace vaší písní pomohla ke zrodu nové? V obou případech vzniknou opět nové významy, dostane se k tomu jiný okruh posluchačů a dojde k propojení. Je jedno, kam tím druhý skladatel míří. Zda vzdává hold, tvoří nadsázku nebo se mu to jen všemožně hodilo. Každý máme jiné kreativní uvažování a každému se líbí něco jiného. Proč se tedy pořád ohánět tím, že mám autorská práva či ještě hůř – duševní vlastnictví.

Hlavně ať se nevytratí člověk

Zrovna během psaní článku jsem narazil na story od Moniky Omerzu Midriakové, která vystupuje jako Léto s Monikou. Radovala se z toho, že za poslední dobu navštívila spoustu koncertů a že neví, jestli to víme, ale Suno teď prohrálo velký soud o autorská práva, což ji potěšilo a připsala, že je skvělé, když hudbu tvoří živí lidé.

AI je velké téma ve všech oblastech lidstva. Pochopitelně se nevyhnulo ani hudbě. Je pravda, že tento problém odsouvá rozepře ohledně samplů na druhou kolej. Dá se však tvrdit, že jsme na prahu něčeho podobného, co vyrašilo po albu The JAMs. Jak přistoupit k tomu, že se AI modely učí na světoznámých skladbách, ke kterým nemají práva, jak generovat určitý žánr hudby?



Přesně za tohle GEMA [německá organizace spravující autorská práva; pozn. red.] žalovala Suno v tom soudu, o kterém mluvila Monika. Ti se však ohradili, že skladby používají pouze k učení modelů, a nikoliv ke generování stejných písní. Což ale částečně nebyla pravda, jelikož ve vygenerovaných písních stále byly rozpoznatelné části předloh. Podobný soud ještě stále probíhá v USA, kde zase RIAA [která v Americe zastupuje labely] žalovala Suno a Ubio za nelegální užití velkého množství copyrighitem chráněných skladeb.

Kromě toho množství AI generated music proudící každý den na streamy je obří. Na Deezeru v lednu 2025 přibylo denně 10 tisíc nové AI music. Letos v červnu to bylo už 90 tisíc! Dobrá zpráva je alespoň fakt, že tvoří jen 1-3 % streamů.

Co tedy s tím? Legislativa je v případě tréninku AI modelů stejně mlhavá jako před lety u samplů a zřejmě ještě chvíli potrvá, než se nějak ukotví. Na druhou stranu je to zcela jiný problém. Samplý používal člověk, aby dosáhl nějakého uměleckého vyjádření. AI přežvýkává tunu různých skladeb, jen aby generovala tovární písničky, v nichž ale již nefiguruje lidská stránka. To je velká škoda. V hudbě zaniká člověk. Jenže právě člověk je ten, kdo je za ni zodpovědný a díky kterému se stává něčím tak unikátním, uhrančivým a nepředvídatelným.

Samozřejmě, že situace není taková, že by ubývalo lidí skládajících muziku. Pořád je nás dost. Je ovšem zvláštní pocit, když v různých podnicích hraje do podkresu něco generovaného [protože když přehráváte v podniku hudbu pod copyrightem a nemáte práva, riskujete při kontrole pokutu aneb KLF still lives] nebo když kdejaká hymna sportovního klubu musí být AI. Předtím to aspoň byl často bizár, protože to většinou nahrávaly kapely, které se v tom hrozně plácaly. A to je jen špička ledovce. Nejhorší je pocit, kdy už ani nevíte, jestli je to AI, nebo ne. Pokud si tedy mohu vypůjčit větu z editoriału prvního čísla ostravského časopisu AKCENT! – Hlavně ať se nevytratí člověk!

ondřej jan volný, 4.A

poezie

V tomto čísle nám básnická rubrika nabobtnala. Básně přední ostravské básnířky Barbory Littner, zadního ostravského básníka Jakuba Kalvody a černokněžníka Ondřeje Jana Volného jsou navíc prošpikovány úlovky z FB skupiny Poezie pro každý den - BEZ CENZURY, webu liter.cz a AI. Vše s jednoduchou otázkou - existují vůbec hranice poezie?

..--_-----”

Rezavou špachtlí od barvy seškrábu tapety

Je to zbytečné, pod nimi jsou další

Sice světlejší, ale o to hůř jdou dolů

Protáhnu napříč dlouhou rýhu

Přerovnáám zbytky a zhasínám pahýl visící z praskliny ve stropě

Chvilí poslouchám

jakub kalvoda

Vrtám Ti hlavou, tak to má být,
jestli se známe, nebo jsem cizí.
Nemáš už pokoje a ztrácíš klid,
přemýšlíš, jsem li had a nebo ryzí.
Nemůžeš usnout, jak zmatek velí,
po nocích trápíš se, kdo že jsem já.
Myšlenky válí se pod postelí,
chceš vědět, „Kdo je on a proč mě tak zná?
Hledáš mne na louce, či zvonek poví,
ptáš se i vil a jižního větru.
Hledáš mne ve starém sousedovi
a nebo v klukovi ve starém svetru.
Nehledej odpověď na to ptaní,
jsem jenom básník a démon noci.
Píšu jen veršíky o milování
a nejsi jediná, kterou mám v moci.
Nenajdeš, hledáš li, jsem neskutečný,
nikdo mě nepozná podle mé tváře.
Jsem prokletý básník a tedy věčný,
jsem vzácný,... i pro všechny,...jak polární záře.

poeta soběrad

tak tohle už je opravdu přes čáru
upálit!

mrazivý dotek
husí kůže jako reflex
bez peří neodletíš
musíš za to zaplatit

bojím se reality
asi proto tak
málo
vycházím
ven

čím více se rozšíří obzor
tím častěji ho musíš zakrývat

miluju tě
jako toho ježka
kterého jsem včera přejela
miluje straka
která se z něj zítra
bude krmit
i dnes se z něj krmila
jen já už se na to
nedívám

jablíčkové křížaly
suchá tráva v letním horku
prorůstá mezi nahé prsty chodidel
pod hlínou je ukryto tajemství
u moře dojídáme
vlhké křížaly z minulého podzimu
za chvíli budeme sušit další
cítím vůni borovice
a perníkové koření

barbora littner

HRANICE

Hranice není jen čára
na mapě,
ani drát, co tě zastaví.
Je tichá otázka v hlavě:
kam až můžu jít
a kde už musím zůstat.

Někdy chrání,
jako zeď proti větru.
Jindy dusí,
jako pouta,
která jsme si sami upletli.

Přecházíme je každý den—
mezi lidmi, mezi slovy,
mezi tím,
co chceme,
a tím,
co se bojíme.

A přece existují hranice,
za kterými začíná něco nové:
svoboda,
porozumění,
nebo jen širší obzor.

Možná je hranice
jen místo,
kde se rozhodneme
udělat krok.



den nevyjádřený
slovinská dálnice
u pumpy kamiony odstavené
jako kdyby lidi vymřeli
já v busu
pořád v té samé poloze
jinak se tu sedět nedá
a už ani tak ne
paní z cestovky
jako jediná zná
zítřejší program

ondřej jan volný

LETÁJÍCÍ BIDET
Šetřme lesy.
Neplýtvat papírem.
Vše máme v mobilu,
když pokryt signálem.
Co hygiena
na výletu?
Sedět jen doma,
na bidetu?
Nechceme vlky.
Prát pokakané textilie?
A to je ekologie?
Plky.
Bidet je prima.
Pocit svěží.
Turista, s bidetem na zádech, běží.
Co bidet létající?
Chystáš se k činu,
přivoláš bidet.
I v zimě voda hřející.
A jdeš, jak tapír.
Nemusíš nosit si papír.
Na slunci zadek si sušíš.
Sprcha je příjemná,
očistit stačí.
Jen, aby signál byl,
tam, kde tě tlačí.

Autor Hana Míšová, 28.07.2026

Přečteno 79x

Tipy 20

G-X

Redakce: Adéla Kočí, Elen Kellnerová, Filip Rotter, Jakub Kalvoda, Ondřej Jan Volný, Ondřej Lisztwan, Petra Tomiczková, Taťána Kolísková, Terezie Kvonná

Ilustrace: Taťána Kolísková, Adéla Kočí

Přispěli: Barbora Littner

Design: Terezie Kvonná

Korektura: Mgr. Jana Kaňoková

Psychická podpora: Veronika Marcolová

Tombola: Jakub Kalkulačka

uherský brod

páteční linky jezdí se zpožděním

G